

Jan Blommaert. **The Sociolinguistics of Globalization**. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 230 pàg. ISBN 978-0-521-71023-7

Josep Cru*

Amb una llarga trajectòria com a sociolingüista i africanista, i amb un especial interès en l'estudi de les ideologies lingüístiques, Jan Blommaert ens presenta en el seu darrer llibre una proposta de canvi de paradigma de la sociolingüística, per tal que aquesta ciència pugui afrontar més adequadament el reptes que presenta la globalització. El paradigma establert, que segons Blommaert cal superar, és el de la «sociolingüística de la distribució» i està basat en una idea de les llengües enteses com a unitats comptables, lligades a un territori específic, amb contorns nítidament definits i amb noms específics. El segon paradigma, encara emergent i que defensa l'autor, és la «sociolingüística de la mobilitat i dels recursos», una sociolingüística de la 'parla' que, seguint sobretot la tradició iniciada per l'etnografia de la comunicació, concep els codis lingüístics més aviat com a recursos concrets que es desenvolupen en contextos socioculturals, polítics i històrics determinats.

Després d'una crítica a altres obres recents que també analitzen la intersecció entre la globalització i els usos lingüístics, Blommaert introdueix els conceptes principals que s'han de tenir en compte per desenvolupar aquest segon paradigma. Aquests conceptes són la mobilitat, els repertoris lingüístics, la localitat, els temps, l'espai i la història. Més concretament, les «escales sociolingüístiques» (els nivells on s'organitzen els usos lingüístics), els «ordres d'indexalitat» (complexos normatius estratificats que organitzen l'ús lingüístic) i la «policentricitat» (les diferents manifestacions geogràfiques dels usos lingüístics en els centres i les perifèries) formen la base conceptual sobre la qual Blommaert baseix una teoria sociolingüística de recursos mòbils que explicaria més adequadament, segons l'autor, la creixent complexitat dels usos lingüístics que comporta la globalització, especialment als grans centres urbans.

Tot i aquesta terminologia especialitzada, amb forta influència del camp de la pragmàtica i de l'anàlisi del discurs, els exemples que utilitza l'autor per il·lustrar el seu argument en els capítols que formen el llibre són no només quotidians i atractius sinó en alguns casos fins i tot divertits. Així, en el capítol segon, l'autor analitza en profunditat algunes mostres d'ús de l'anglès i del francès al Japó, com per exemple, la tria d'un nom suposadament *chic* (Nina's derrière) per a una bo-

---

* Josep Cru, lector de català a les universitats de Durham i Newcastle al Regne Unit.

tiga de xocolata a la ciutat de Tòquio. Aquest i altres exemples del que s'ha anomenat recentment paisatge lingüístic (*linguistic landscape*) serveixen a l'autor per assenyalar la importància de l'ús semiòtic i emblemàtic dels signes, més que no pas el valor lingüístic; és a dir, el que destaca d'aquest cas són les connotacions associatives que té el francès al Japó i no el significat purament lingüístic del sintagma en qüestió. És també en aquest segon capítol on es tracta específicament el tema dels drets lingüístics. El paradigma que defensa Blommaert és crític amb la idea que les llengües estiguin necessàriament lligades només a un territori concret, ja que amb la globalització els usos lingüístics estan esdevenint de manera creixent translocals i desterritorialitzats. Malgrat les funcions primàriament locals dels recursos lingüístics, sembla cada cop més important reconèixer l'ús de les llengües per a la mobilitat a través de l'espai. En aquest sentit, l'imperialisme lingüístic i, particularment, la idea que l'anglès és una llengua assassina (*killer language*, en l'original, i en explícita referència al treball de Tove Skutnabb-Kangas i Robert Phillipson) és també matisat per Blommaert, que dóna l'exemple eloqüent de com a Tanzània l'anglès ha estat apropiat, incorporat i adaptat al repertori lingüístic de molts habitants d'aquell país i on és, de fet, una llengua autòctona, el swahili, la que desplaça i amenaça altres llengües locals. El tema de les ideologies lingüístiques torna a aparèixer en aquest segon capítol amb l'exemple concret de la popularitat de llocs webs que venen cursos per aprendre l'accent anglès americà, presentat com un accent hegemònic i no connotat, a parlants no nadius o de varietats freqüentment estigmatitzades que tenen la intenció de millorar les seves expectatives socioeconòmiques.

Seguint la mateixa línia, l'estudi de cas que apareix al capítol tercer aprofundeix en l'ús de varietats no estàndard de l'anglès, concretament en una escola secundària de Sud-àfrica situada a la perifèria de la societat i on la varietat de la llengua anglesa adaptada localment segueix la seva pròpia normativitat. El capítol quart s'endinsa en les nocions de repertori, competències i registres lingüístics a través de l'anàlisi de correus electrònics fraudulents, aquells que anuncien que el destinatari ha estat l'afortunat guanyador d'una quantitat important de diners, mostrant un cop més com el repertori i la competència lingüístics són generalment incomplets i desiguals (*truncated repertoire i checked competence* en la versió original en anglès), fins i tot en el cas del parlant natiu. Al capítol cinquè, però, el cas estudiat és bastant més dramàtic que els anteriors i explica la història de Joseph, un exiliat ruandès a qui se li denega l'asil polític al Regne Unit perquè el seu perfil sociolingüístic no quadra amb les llengües que les autoritats britàniques donen per fet que un ruandès ha de parlar. Aquest exemple ens recorda, a més, la importància de tenir presents, en

sociolingüística, les nocions de desigualtat i de poder que són sovint exercits per les institucions estatals, i que l'autor ha tractat a bastament en treballs anteriors. Blommaert subratlla, també, que les ideologies lingüístiques hegemòniques, en molts casos monolingües, s'estenen encara bàsicament a través de les institucions estatals, malgrat alguns pronòstics que auguraven la progressiva desaparició dels estats-nació en el marc de la creixent globalització i l'emergència d'organitzacions supraestatals.

Precisament, al capítol sisè, l'autor destaca el poder de les estructures estatals tradicionals en la gestió dels usos lingüístics. Blommaert adopta una perspectiva diacrònica sobre la política i planificació lingüístiques a Tanzània, però, per remarcar també que les ideologies lingüístiques estatals, en aquest cas basades en el monolingüisme, poden no tenir èxit i ser sovint contestades i negociades pels parlants sobre el terreny, especialment quan entren en conflicte amb una cultura on històricament el plurilingüisme ha estat valorat molt positivament. L'autor subratlla, a més, que en aquesta visió s'han de tenir en compte diferents escales sociolingüístiques, que inclouen no només el nivell estatal sinó també altres nivells, com ara, el local, regional o transnacional, ja que influeixen igualment en els comportaments lingüístics dels parlants.

En definitiva, l'autor ens presenta un paradigma emergent que ha de fer repensar conceptes sociolingüístics estàtics que potser massa sovint són essencialitzats, començant pel mateix concepte de llengua. Probablement, el lector trobarà que el llibre dóna la sensació que l'argument podria estar millor travat al llarg d'uns capítols que semblen estar de vegades lleugerament desconnectats entre si, amb un desenvolupament poc lineal i, fins i tot, per exemple en el cas de l'anàlisi de la novel·la tanzana escrita en swahili als Estats Units del capítol tercer, costi veure la rellevància sociolingüística per a l'argument principal del llibre. És possible que el fet que el llibre estigui basat en un recull d'articles publicats anteriorment en diverses revistes especialitzades sigui la causa d'aquesta desorganització. L'autor, en qualsevol cas, conscient que la seva és una proposta que necessita ser refinada i ampliada, anima altres sociolingüistes, a l'últim capítol, on fa un recull de les principals idees exposades, a afegir-se a aquest nou paradigma, per tal d'enriquir un debat molt necessari al camp de la sociolingüística. En definitiva, aquest llibre és, sens dubte, una aportació inspiradora i provocadora que critica la reificació de la llengua i que proposa un model més adient, segons l'autor, d'anàlisi sociolingüística, on l'etnografia juga un paper determinant per explicar la creixent complexificació dels fenòmens de contacte lingüístic.